

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ НОВИХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ

Козак Л.С., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

Уласенко Ю.О., кандидат економічних наук, АТ «Українська автомобільна корпорація», Київ, Україна

Федорук О.В., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

FORMATION OF THE MODERN CONCEPTUAL APPROACH TO DEFINITION OF ESSENCE OF NEW MACROECONOMIC INDICATORS

Kozak L.S., Ph.D., National Transport University, Kyiv, Ukraine

Ulasenko Yu.A., Ph.D., PJSC «Ukrainian automobile corporation», Kyiv, Ukraine

Fedoruk O.V., Ph.D., National Transport University, Kyiv, Ukraine

ФОРМИРОВАНИЕ СОВРЕМЕННОГО КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПОДХОДА К ОПРЕДЕЛЕНИЮ СУЩНОСТИ НОВЫХ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ

Козак Л.С., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Уласенко Ю.А., кандидат экономических наук, АО «Украинская автомобильная корпорация», Киев, Украина

Федорук О.В., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Постановка проблеми. У сучасній економічній науці узагальнюючим показником рівня добробуту країни є обсяг виробленого ВВП на душу населення. Проте, даний показник залишає поза увагою багато інших важливих аспектів суспільного добробуту. По-перше, показник ВВП на душу населення не враховує стан навколишнього природного середовища. З одного боку, система показників економічного розвитку враховує позитивний результат – виробництво благ, але не враховує збитки, завдані супутнім виробництвом антиблаг. Ці негативні зовнішні ефекти мають бути вилучені з показника ВВП. По-друге, ВВП на душу населення не враховує такий важливий компонент добробуту, як вільний час, адже люди можуть мати досить високі доходи, але їм ніколи їх витратити; вільний час, власне, і є мірилом суспільного добробуту. Тому безумовною складовою суспільного добробуту є вільний час та розмаїття способів його використання. По-третє, показник ВВП на душу населення не враховує послуги сектора домогосподарств, які надаються на платних умовах іншим домогосподарствам, діяльність яких не зареєстрована, зокрема послуги з ремонту квартир, будівництва гаражів, дач, пошиття одягу, надання медичної допомоги; ці послуги обов'язково мають бути враховані у вартісній оцінці ВВП. Крім того, важливим показником, який суттєво впливає на рівень суспільного добробуту, але не знаходить відображення у вартісній оцінці ВВП, є показник якості товарів і послуг, а також ступінь задоволеності своєю діяльністю. У зв'язку з цим сьогодні широко використовуються нові макроекономічні показники, зокрема індекс людського розвитку, індекс економічної свободи, рівень глобалізації, призначені для відображення нових ціннісних характеристик економічного буття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток концептуальних підходів до визначення сутності нових макроекономічних показників зробили такі вчені, як В. Базилевич [1], З. Бауман [2], О. Грішнова [3], А. Задоя [4], Р. Інглхарт [5], Е. Лібанова [6, 7], О. Любівцева [8], А. Маслоу [9], В. Романчиков [10], А. Сен [11], С. Серьогін [12], В. Сіденко [13], Н. Томчук [14], А. Філіпенко [15] та ін. Незважаючи на значний науковий доробок вітчизняних і зарубіжних вчених, багато положень праць дослідників потребують подальшого теоретичного та прикладного розгляду. Варто відмітити, що сьогодні серед фахівців, які займаються цією проблемою, не існує єдиної думки щодо механізму формування системи нових макроекономічних показників.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних основ формування сучасного концептуального підходу до визначення сутності нових макроекономічних показників; з'ясування значення нових макроекономічних показників, зокрема індексу людського розвитку, рівня глобалізації, індексу економічної свободи, в умовах поширення процесів глобалізації світового господарства; визначення ролі стратегічних інструментів концепції людського розвитку в регулюванні світових економічних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція розвитку людського потенціалу є одним з найбільш відомих інтелектуальних продуктів, розроблених експертами Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН). У 1990 році ПРООН опублікувала першу доповідь з оцінкою економічного та соціального прогресу країн світу, в якій було сформульовано таке визначення поняття людського розвитку: «Розвиток людини є процесом розширення спектра вибору. Найбільш важливі елементи вибору – жити довгим і здоровим життям, здобути освіту та мати гідний рівень життя. Додаткові елементи вибору включають в себе політичну свободу, гарантовані права людини й самоповагу». Дана система поглядів орієнтована на підвищення якості життя людини, розширення та вдосконалення її можливостей в усіх сферах. Концепція людського розвитку внесла суттєві зміни в класичні теорії економічного розвитку, які базувалися на показнику валового національного продукту, розглядали людину тільки в якості рушійної сили економічного розвитку, проголошували економічне зростання головною метою суспільного прогресу.

У доповіді ПРООН про людський розвиток 2010 року визначення поняття «розвиток людини» було суттєво доповнено. На думку експертів ПРООН, визначення розвитку людини як розширення можливостей людського вибору є основоположним, але недостатнім. Розвиток людини передбачає збереження позитивних результатів протягом тривалого часу, протидію процесам, які ведуть до пригнічення людей, посилюють структурну несправедливість. Тому ключовими є і такі принципи, як соціальна справедливість, стійкість, повага до прав людини. Виходячи з цього, експерти ПРООН запропонували таке нове визначення поняття «розвиток людини»: «Людський розвиток являє собою процес розширення свободи людей жити довгим, здоровим і творчим життям, на здійснення інших цілей, які, на їхню думку, мають цінність; брати активну участь у забезпеченні справедливості та стійкого розвитку на планеті». Відповідно до цього визначення розвиток людини має такі компоненти: добробут (розширення реальних свобод людини); розширення прав і можливостей (можливість людини та груп діяти й отримувати цінні результати); справедливість (підвищення соціальної справедливості, забезпечення стійкості результатів у часі, повага до прав людини та інших цілей суспільства).

Важливим стратегічним інструментом концепції людського розвитку є індекс людського розвитку (ІЛР), який був розроблений в 1990 році пакистанським економістом Махбубом-уль-Хаком. Вихідна ідея його дослідження така: суспільний розвиток слід оцінювати не тільки за національним доходом, як це довго практикувалося, але й також за досягненнями в сфері здоров'я й освіти, які піддаються вимірюванню в більшості країн, впливають на якість життя, а отже, відображають його стан. В основу індексу людського розвитку покладено не суб'єктивні оцінки експертів, а реальні числові показники, взяті з офіційних джерел, тому вважається, що цей індекс відносно об'єктивний і піддається верифікації. Разом з тим, ІЛР мав деякі недоліки, зокрема, він спирався на національні середні показники, які приховували асиметричність розподілу благ, і тому в багатьох випадках міг не відображати реального стану справ в досліджуваних країнах.

Індекс людського розвитку є комбінованим показником, що характеризує розвиток людини в країнах і регіонах світу, щорічно розраховується експертами Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй спільно з групою незалежних міжнародних експертів, які використовують у своїх дослідженнях, поряд з аналітичними розробками, статистичні дані національних інститутів і міжнародних організацій; публікується у виданнях спеціальної серії доповідей ПРООН про розвиток людини [16, 17]. Складовими елементами індексу людського розвитку є такі субіндекси: індекс очікуваної тривалості життя, індекс рівня освіти та індекс рівня життя.

Індекс очікуваної тривалості життя (Life expectancy index, LEI) відображає стан системи охорони здоров'я та соціального забезпечення країни. Для обчислення LEI застосовується така формула:

$$LEI_t = \frac{LE_t - \min\{LE\}}{\max\{LE\} - \min\{LE\}} = \frac{LE_t - 20}{83,2 - 20} = \frac{LE_t - 20}{63,2},$$

де LEI_t – індекс очікуваної тривалості життя за досліджуваний рік;

LE_t – фактичне значення тривалості життя в конкретній країні за досліджуваний рік;

$\min\{LE\}$ – мінімальне значення очікуваної тривалості життя за досліджуваний рік;

$\max\{LE\}$ – максимальне значення очікуваної тривалості життя за досліджуваний рік.

За даними «Світової статистики охорони здоров'я 2014 року», опублікованої Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ), тривалість життя людей в усьому світі зросла. Очікувана тривалість життя дівчинки, яка народилася в 2012 році, становить близько 73 років, а хлопчика – 68 років; це на шість років більше порівняно із середньою глобальною очікуваною тривалістю життя дитини, яка народилася в 1990 році. За даними щорічної статистичної доповіді ВООЗ, в країнах з низьким рівнем доходу за період 1990–2012 рр. очікувана тривалість життя, в середньому, зросла на 9 років. Найбільше зростання очікуваної тривалості життя між 1990 і 2012 роком відзначено в таких країнах: Ліберії (з 42 до 62 років), Ефіопії (з 45 до 64 років), Камбоджі (з 54 до 72 років), Тимор-Лешті (з 50 до 66 років), Руанді (з 48 до 65 років), на Мальдівських островах (з 58 до 77 років). Очікувана тривалість життя хлопчика, народженого у 2012 році в країні з високим рівнем доходу, становить близько 76 років – на 16 років більша, ніж у хлопчика, народженого в країні з низьким рівнем доходу (60 років). Для дівчаток ця різниця ще більша – в країнах з високим рівнем доходу – 82 роки, а низьким рівнем доходу – 63 роки. Найбільшу очікувану тривалість життя у жінок зафіксовано в Японії, Іспанії та Швейцарії, а у чоловіків – в Ісландії, Швейцарії й Австралії (табл. 1). Проте, в африканських країнах, розташованих на південь від Сахари, таких як Ангола, Демократична Республіка Конго, Кот-д'Івуар, Лесото, Мозамбік, Нігерія, Сьєрра-Леоне, Центральнаафриканська Республіка та Чад, очікувана тривалість життя як чоловіків, так і жінок становить менше 55 років.

Таблиця 1 – Очікувана тривалість життя при народженні серед чоловіків і жінок у 2012 році

Чоловіки			Жінки		
Місце	Країна	Тривалість життя	Місце	Країна	Тривалість життя
1	Ісландія	81,2	1	Японія	87
2	Швейцарія	80,7	2	Іспанія	85,1
3	Австралія	80,5	3	Швейцарія	85,1
4	Ізраїль	80,2	4	Сінгапур	85,1
5	Сінгапур	80,2	5	Італія	85
6	Нова Зеландія	80,2	6	Франція	84,9
7	Італія	80,2	7	Австралія	84,6
8	Японія	80	8	Республіка Корея	84,6
9	Швеція	80	9	Люксембург	84,1
10	Люксембург	79,7	10	Португалія	84

Індекс рівня освіти (доступу до освіти) (Education index, EI) є комбінованим показником Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, одним із ключових показників соціального розвитку, використовується для розрахунку індексу людського розвитку в рамках спеціальної серії доповідей ООН про розвиток людини (табл. 2).

Таблиця 2 – Рейтингова таблиця: індекс рівня освіти в країнах світу у 2012 році

Місце	Країна	Індекс	Місце	Країна	Індекс	Місце	Країна	Індекс
1	Австралія	0,927	27	Угорщина	0,805	178	Ефіопія	0,317
2	Нова Зеландія	0,917	28	Словаччина	0,802	179	Судан	0,306
3	Норвегія	0,910	29	Греція	0,797	180	Джибуті	0,306
4	Нідерланди	0,894	30	Україна	0,796	181	Малі	0,305
5	США	0,890	31	Австрія	0,794	182	Сьєрра-Леоне	0,305
6	Ірландія	0,887	32	Іспанія	0,794	183	Гвінея	0,294
7	Німеччина	0,884	33	Італія	0,790	184	Чад	0,256
8	Литва	0,877	34	Палау	0,787	185	Буркіна-Фасо	0,250
9	Данія	0,873	35	Аргентина	0,783	186	Еритрея	0,228
10	Чехія	0,866	36	Росія	0,780	187	Нігер	0,198

Індекс рівня освіти складається з таких компонентів:

1. Індекс середньої тривалості навчання (Mean years of schooling index, MSI) розраховується за формулою:

$$MSI_t = \frac{MS_t - \min\{MS\}}{\max\{MS\} - \min\{MS\}} = \frac{MS_t - 0}{13,2 - 0} = \frac{MS_t}{13,2},$$

де MSI_t – індекс середньої тривалості навчання за досліджуваний рік;

MS_t – фактичне значення середньої тривалості навчання за досліджуваний рік;

$\min\{MS\}$ – мінімальне значення середньої тривалості навчання за досліджуваний рік;

$\max\{MS\}$ – максимальне значення середньої тривалості навчання за досліджуваний рік.

2. Індекс очікуваної тривалості навчання (Expected years of schooling index, ESI) обчислюється за формулою:

$$ESI_t = \frac{ES_t - \min\{ES\}}{\max\{ES\} - \min\{ES\}} = \frac{ES_t - 0}{20,6 - 0} = \frac{ES_t}{20,6},$$

де ESI_t – індекс очікуваної тривалості навчання за досліджуваний рік;

ES_t – фактичне значення очікуваної тривалості навчання за досліджуваний рік;

$\min\{ES\}$ – мінімальне значення очікуваної тривалості навчання за досліджуваний рік;

$\max\{ES\}$ – максимальне значення очікуваної тривалості навчання за досліджуваний рік.

Для обчислення індексу рівня освіти використовується така формула:

$$EI_t = \frac{\sqrt{MSI_t \cdot ESI_t - \min\{EI\}}}{CEI_t - \min\{EI\}} = \frac{\sqrt{MSI_t \cdot ESI_t - 0}}{0,951 - 0} = \frac{\sqrt{MSI_t \cdot ESI_t}}{0,951},$$

де EI_t – індекс рівня освіти за досліджуваний рік;

$\min\{EI\}$ – мінімальне значення індексу рівня освіти за досліджуваний рік;

CEI_t – зведений індекс рівня освіти.

Індекс рівня життя, або індекс валового національного доходу на душу населення (в доларах США за паритетом купівельної спроможності національних валют) (Gross national income index, GNII), розраховується за такою формулою:

$$GNII = \frac{\log(Y_t) - \log(Y_{\min})}{\log(Y_{\max}) - \log(Y_{\min})},$$

де Y_t – валовий національний дохід на душу населення за досліджуваний рік;

$Y_{\min}$ – мінімальне значення величини валового національного доходу на душу населення за досліджуваний рік;

$Y_{\max}$ – максимальне значення величини валового національного доходу на душу населення за досліджуваний рік.

Відповідно до методології Світового банку, який щороку розраховує показники національного доходу на душу населення в країнах світу, всі держави і території класифікуються за такими категоріями: країни з низьким рівнем доходів (1 035 дол. США і нижче); країни з доходами нижче середнього рівня (1 036 – 4 085 дол. США); країни з доходами вище середнього рівня (4 086 – 12 615 дол. США); країни з високим рівнем доходів (12 616 дол. США і вище). За показником валового національного доходу на душу населення п'ятьма найбільш багатими країнами у 2013 році є такі: Монако (186 950 дол. США), Ліхтенштейн (136 770 дол. США), Бермуди (106 920 дол. США), Норвегія (98 860 дол. США), Швейцарія (82 730 дол. США). При цьому їх сукупна частка у світовому випуску продукції становить менше 1 %. ВНД на душу населення в США склав 50 120 дол. США (12 місце), Росії – 12 700 дол. США (56 місце), Україні – 3 500 дол. США (115 місце). Найбіднішою країною світу є Демократична Республіка Конго, де щорічний дохід знаходиться в межах 220 дол. США у розрахунку на одну особу.

Варто зауважити, що індекс очікуваної тривалості життя, індекс рівня освіти та індекс рівня життя стандартизуються у вигляді числових значень від нуля до одиниці, середнє геометричне яких являє собою сукупний показник ІЛР. Потім держави ранжуються на основі цього показника. Для розрахунку ІЛР використовується така формула:

$$HDI = \sqrt[3]{LEI \cdot EI \cdot GNI}$$

де HDI – індекс людського розвитку;

LEI – індекс очікуваної тривалості життя;

EI – індекс рівня освіти;

GNI – індекс рівня життя.

У 2010 році систему індикаторів, на основі яких вимірюється ІЛР, було розширено, індекс людського розвитку зазнав істотного коригування. До ІЛР було додано три нових індикатори: індекс людського розвитку, скоригований з урахуванням соціально-економічної нерівності, індекс гендерної нерівності та індекс багатомірної бідності (табл. 3).

Таблиця 3 – Компоненти і показники індексу людського розвитку, індексу людського розвитку з урахуванням нерівності, індексу гендерної нерівності та індексу багатомірної бідності

ІНДЕКС ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ (ІЛР)					
Виміри	ДОВГОЛІТТЯ І ЗДОРОВ'Я		ЗНАННЯ		ДОСТОЙНИЙ РІВЕНЬ ЖИТТЯ
Показники	Очікувана тривалість життя при народженні		Середня тривалість навчання		ВНД на душу населення (за паритетом купівельної спроможності у дол. США)
			Очікувана тривалість навчання		
Індекс показника	Індекс тривалості життя		Індекс освіти		Індекс ВНД
ІНДЕКС ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ З УРАХУВАННЯМ НЕРІВНОСТІ (ІЛРН)					
Виміри	ДОВГОЛІТТЯ І ЗДОРОВ'Я		ЗНАННЯ		ДОСТОЙНИЙ РІВЕНЬ ЖИТТЯ
Показники	Очікувана тривалість життя при народженні		Середня тривалість навчання		ВНД на душу населення (за паритетом купівельної спроможності у дол. США)
			Очікувана тривалість навчання		
Індекс показника	Індекс тривалості життя, скоригований з урахуванням нерівності		Індекс освіти, скоригований з урахуванням нерівності		Індекс ВНД, скоригований з урахуванням нерівності
ІНДЕКС ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ (ІГН)					
Виміри	ЗДОРОВ'Я	РОЗШИРЕННЯ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ			УЧАСТЬ В СУСПІЛЬНОМУ ЖИТТІ АБО СОЦІАЛЬНА ІЗОЛЯЦІЯ
Показники	Індекс материнської смертності	Жіноче та чоловіче населення, що має, як мінімум, середню освіту		Частки місць в парламенті, які займають жінки і чоловіки	Показники економічної активності жіночого та чоловічого населення
	Індекс народжуваності у підлітків				
Індекс виміру	Індекс жіночого репродуктивного здоров'я	Індекс розширення прав і можливостей жінок	Індекс економічної активності жінок	Індекс розширення прав і можливостей чоловіків	Індекс економічної активності чоловіків
ІНДЕКС БАГАТОВИМІРНОЇ БІДНОСТІ (ІББ)					
Виміри	ЗДОРОВ'Я		ЗНАННЯ		РІВЕНЬ ЖИТТЯ
Показники	Харчування		Тривалість навчання		Паливо для приготування їжі
	Дитяча смертність		Охоплення дітей освітою		Туалет
					Вода
					Електрика
					Підлога
				Активи	
Вимірники бідності	Інтенсивність бідності			Коефіцієнт бідності	

Значні труднощі при розрахунку ІЛР пов'язані з необхідністю отримання порівнянних показників за відсутності необхідних даних соціальної статистики в багатьох країнах, що розвиваються. Слід також зазначити, що та частина даних, яка надана національними статистичними організаціями, не завжди достовірна, оскільки деякі уряди свідомо прикрашають ситуацію у своїх країнах. Країни, які не бажають або не можуть надати статистичні дані по компонентах ІЛР, не включаються до рейтингу.

Американський дослідницький центр «The Heritage Foundation» і газета «The Wall Street Journal» опублікували щорічний рейтинг країн за рівнем економічної свободи – індекс економічної свободи 2015 року (2015 Index of Economic Freedom). Експерти «The Heritage Foundation» визначають економічну свободу як «відсутність урядового втручання або перешкоджання виробництву, розподілу та споживанню товарів і послуг, за винятком необхідного громадянам захисту та підтримки свободи як такої». Аналіз показників економічної свободи проводиться «The Heritage Foundation» з 1995 року. Рівень економічної свободи розраховується за середнім арифметичним таких десяти показників: свобода бізнесу, торгівлі, фінансового сектора, інвестицій, праці, монетарна та фіскальна свободи, гарантії прав власності, розмір бюрократичного апарату і ступінь захисту від корупції. Всі країни світу, представлені в поточному звіті, розділено на п'ять умовних груп у відповідності зі своїм рейтингом за індексом економічної свободи: «вільні» (від 80 до 100 балів), «переважно вільні» (від 70 до 79,9 балів), «помірно вільні» (від 60 до 69,9 балів), «переважно невольні» (від 50 до 59,9 балів) і «невільні» (від 0 до 49,9 балів).

Середньосвітове значення індексу економічної свободи в 2015 році зросло на 0,1 пункту і склало 60,4 бала, що є найвищим показником за всю історію спостережень. У світовому масштабі зростання рівня економічної свободи було обумовлено, головним чином, підвищенням рівня свободи торгівлі, грошово-кредитної свободи та свободи від корупції. У 2015 році дослідження охоплює 186 країн, проте кількісні показники розраховано тільки для 178 держав. Для решти країн аналітики не змогли обчислити показники економічної свободи через нестачу достовірних статистичних даних.

До групи вільних країн увійшли держави, що набрали більше 82 балів, а саме: Гонконг, Сінгапур і Нова Зеландія. Перше місце в рейтингу країн за рівнем економічної свободи зайняв Гонконг, який набрав 89,6 бала зі 100 можливих (табл. 4). Також у десятку лідерів увійшли такі країни: Австралія, Швейцарія, Канада, Чилі, Естонія, Ірландія, Маврикій. США продовжують утримувати дванадцяте місце в рейтингу. До групи переважно вільних країн, зокрема, увійшли Велика Британія, Німеччина, Японія; з пострадянських держав – Естонія, Литва і Грузія. До групи помірно вільних країн потрапила більша частина країн Європейського Союзу, а до групи переважно невольних країн – Бразилія, Росія, Індія, Китай та ін. Останні місця в списку дісталися Венесуелі, Кубі та Північній Кореї (178 місце, 1,3 бала в рейтингу країн за рівнем економічної свободи). У Північній Кореї відсутня свобода бізнесу, свобода інвестування, свобода торгівлі, фінансова свобода, всі аспекти ділових операцій контролюються державою, не існує незалежної судової системи і навіть такого поняття, як «приватна власність». Багато економічних показників Північної Кореї взагалі не можуть бути вимірянні, так як міжнародним організаціям не дозволено збирати інформацію в цій країні.

Таблиця 4 – Динаміка показників рівня економічної свободи Гонконгу в 2005–2015 роках

Рік	Загалом	Свобода бізнесу	Свобода торгівлі	Податкова свобода	Державні витрати	Грошова свобода	Свобода інвестицій	Фінансова свобода	Захист прав власності	Свобода від корупції	Свобода трудових відносин
2015	89,6	90,0	75,0	93,2	89,7	100,0	95,9	81,8	90,0	90,0	90,0
2014	90,1	90,0	82,3	93,0	89,7	98,9	95,5	82,0	90,0	90,0	90,0
2013	89,3	90,0	84,0	92,9	88,9	98,9	86,2	82,1	90,0	90,0	90,0
2012	89,9	90,0	84,0	93,1	91,0	98,9	86,5	85,8	90,0	90,0	90,0
2011	89,7	90,0	82,0	93,3	89,6	98,7	86,2	87,1	90,0	90,0	90,0
2010	89,7	90,0	81,0	93,0	93,7	98,7	87,4	83,1	90,0	90,0	90,0
2009	90,0	90,0	83,0	93,4	93,1	92,7	86,3	86,2	95,0	90,0	90,0
2008	89,7	90,0	83,0	92,8	93,1	89,0	86,5	87,2	95,0	90,0	90,0
2007	89,9	90,0	83,0	92,9	91,9	88,4	86,3	91,6	95,0	90,0	90,0
2006	88,6	90,0	80,0	93,3	87,9	90,0	86,7	88,3	90,0	90,0	90,0
2005	89,5	90,0	80,0	93,6	89,7	100,0	86,5	85,1	90,0	90,0	90,0

Сьогодні у щорічному рейтингу країн за рівнем економічної свободи Україна посідає 162 місце зі 178 країн, минулого року Україна займала 155 місце; Україна набрала 46,9 бала, на 2,4 менше, ніж минулого року (табл. 5). Україна знаходиться на останньому місці у рейтингу країн Європи за рівнем економічної свободи. Крім України, до групи невільних країн входять ще 25 держав, поруч з Україною у рейтингу – М'янма, Узбекистан, Соломонові Острови, Ангола, Болівія, Кірибаті, Чад, Центральноафриканська Республіка.

Таблиця 5 – Динаміка показників рівня економічної свободи України в 2005–2015 роках

Рік	Загалом	Свобода бізнесу	Свобода торгівлі	Податкова свобода	Державні витрати	Грошова свобода	Свобода інвестицій	Фінансова свобода	Захист прав власності	Свобода від корупції	Свобода трудових відносин
2015	46,9	59,3	85,8	78,7	28,0	78,6	15,0	30,0	20,0	25,0	48,2
2014	49,3	59,8	86,2	79,1	37,5	78,7	20,0	30,0	30,0	21,9	49,8
2013	46,3	47,6	84,4	78,2	29,4	71,0	20,0	30,0	30,0	23,0	49,9
2012	46,1	46,2	84,4	78,2	29,4	67,7	20,0	30,0	30,0	24,0	51,2
2011	45,8	47,1	85,2	77,3	32,9	63,2	20,0	30,0	30,0	22,0	50,0
2010	46,4	38,7	82,6	77,9	41,1	61,2	20,0	30,0	30,0	25,0	57,7
2009	48,8	40,5	84,0	77,0	39,0	68,1	30,0	40,0	30,0	27,0	52,4
2008	51,0	44,4	82,2	79,0	43,0	69,9	30,0	50,0	30,0	28,0	53,1
2007	51,5	43,6	77,2	83,6	53,2	68,4	30,0	50,0	30,0	26,0	52,8
2006	54,4	43,1	77,2	90,2	75,8	72,9	30,0	50,0	30,0	22,0	53,2
2005	55,8	55,0	76,2	83,0	78,6	76,2	30,0	50,0	30,0	23,0	55,8

Індекс рівня глобалізації країн світу (KOF Index of Globalization) створений у 2002 році при Швейцарському економічному інституті за участю Швейцарського федерального технологічного інституту. Індекс позиціонується як комбінований показник, який дозволяє оцінити масштаби інтеграції тієї чи іншої країни у світовий простір. Автори проекту визначають глобалізацію як процес, який руйнує національні кордони, інтегрує національні економіки, культури, технології та управління, а також створює складні відносини і взаємозв'язки, опосередковані через різноманітні потоки, що включають людей, капітали, ідеї тощо. У зв'язку з цим індекс рівня глобалізації країн світу включає в себе змінні, що вимірюють економічні, соціальні та політичні аспекти глобалізації. Всі країни, досліджувані в рамках індексу рівня глобалізації, оцінюються за 24 показниками, об'єднаних в три основні групи глобальної інтеграції:

1. Економічна глобалізація – обсяг міжнародної торгівлі, рівень міжнародної ділової активності, торговельні потоки, міжнародні інвестиції, тарифна політика, обмеження і податки на міжнародну торгівлю тощо.

2. Соціальна глобалізація – рівень культурної інтеграції, відсоток іноземного населення, міжнародний туризм, міжнародні особисті контакти, обсяг телефонного трафіку, поштових відправлень, транскордонних грошових переказів, інформаційні потоки, розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури тощо.

3. Політична глобалізація – членство держав у міжнародних організаціях, участь у міжнародних місіях (включаючи місії ООН), ратифікація міжнародних багатосторонніх договорів, кількість посольств та інших іноземних представництв в країні тощо.

Індекс рівня глобалізації обчислюється як сума цих складових з ваговими коефіцієнтами 36 %, 39 % і 25 %, відповідно. Для всіх країн, охоплених даним дослідженням, складається рейтинг за індексом рівня глобалізації, який визначає їх місце серед інших держав. Джерелами інформації при побудові індексу рівня глобалізації є спеціалізовані бази даних Світового банку, Міжнародного Валютного Фонду, Організації Об'єднаних Націй, інших міжнародних організацій та статистичних інститутів. У 2013 році дослідження охоплювало 187 країн (табл. 6).

В сучасних умовах важливим новим макроекономічним показником є рівень тінізації економіки, який визначається за формулою:

$$PT = \frac{ВНД_{т.с.}}{ВНД_{оф}} \cdot 100,$$

де $ВНД_{т.с.}$ – валовий національний дохід тіньового сектора;

$ВНД_{оф.}$ – офіційний валовий національний дохід країни.

Таблиця 6 – Рейтинг деяких країн світу за індексом рівня глобалізації у 2013 році

Рейтинг	Країна	Індекс	Рейтинг	Країна	Індекс	Рейтинг	Країна	Індекс
1	Бельгія	92,30	42	Йорданія	70,10	178	Афганістан	31,46
2	Ірландія	91,79	43	Туреччина	69,02	179	Коморські Острови	31,05
3	Нідерланди	91,33	44	Литва	69,00	180	Ліберія	30,81
4	Австрія	89,48	45	Чорногорія	68,86	181	Бутан	27,91
5	Сінгапур	88,89	46	Бахрейн	68,34	182	Еритрея	27,34
6	Данія	88,12	47	Україна	67,78	183	Соломонові Острови	26,72
7	Швеція	87,63	48	Росія	67,78	184	Лаос	26,52
8	Португалія	87,07	49	Ліван	67,51	185	Екваторіальна Гвінея	26,26
9	Угорщина	86,85	50	Саудівська Аравія	67,49	186	Кірибаті	25,46
10	Швейцарія	86,28	51	Панама	67,43	187	Тимор-Лешті	24,35

За оцінками експертів, від 45 до 60 відсотків економіки країн СНД знаходиться в тіні (відсоток вказаний від ВВП держави). У більшості країн Євросоюзу рівень тіньової економіки не перевищує 30 %. У 2013 році рівень тіньової економіки в Україні склав 45 % від ВВП (59,433 млн євро), Литві – 28 %, Латвії – 25,5 %, Естонії – 27,6 %, Фінляндії – 13 %, Швеції – 13,9 %, Норвегії – 13,6 %, Данії – 13 %, Польщі – 23,8 %, Словаччині – 15 %, Румунії – 28,4 %, Угорщині – 22,1 %, Болгарії – 31,2 %, Греції – 23,6 %, Хорватії – 28,4 %, Італії – 21,1 %, Словенії – 23,1 %, Австрії – 7,5 %, Німеччині – 13 %, Люксембурзі – 8 %, Чехії – 15,5 %, Франції – 9,9 %, Бельгії – 16,4 %, Нідерландах – 9,1 %, Великій Британії – 9,7 %, Ірландії – 12,2 %, Іспанії – 18,6 %, Португалії – 19 %, на Кіпрі – 25,2 %, Мальті – 24,3 %. До тінізації економіки, зокрема, призводять труднощі, пов'язані з легалізацією бізнесу (кількість бюрократичних процедур та дозвільних документів, які потрібно пройти і зібрати, щоб вести підприємницьку діяльність на законних підставах) та надмірні податки, що не дозволяють малому і середньому бізнесу ефективно функціонувати.

Слід зазначити, що у теорії людського розвитку також використовують такі інтегральні показники:

1. Індекс фізичної якості життя (Physical Quality-of-Life Index, PQLI), який обчислюється як середнє арифметичне індексованої дитячої смертності, індексованої очікуваної тривалості життя однорічних дітей і відсотка грамотного населення.

2. Генеральний індикатор прогресу (Genuine Progress Indicator, GPI) – це концепція в «зеленій економіці» та економіці добробуту, запропонована на заміну ВВП як вимірника економічного зростання. Прихильники цієї концепції стверджують, що в деяких ситуаціях економічне зростання може негативно впливати на суспільство, тому необхідним є показник, що враховує й такі чинники, як екологічна обстановка, соціальна напруга, здоров'я нації.

3. Індекс розвитку з урахуванням нерівності статей (Gender-related Development Index, GDI) оцінює людський розвиток за тими ж критеріями, що й ІЛР. Різниця полягає в тому, що чим більша різниця в значеннях складових показника для чоловіків і жінок, тим нижче значення GDI.

4. Індекс гендерної нерівності (The Gender Inequality Index) оцінює нерівність у можливостях досягнень між чоловіками та жінками в трьох вимірах: репродуктивному здоров'ї, розширенні прав і можливостей, а також на ринку праці.

5. План добробуту Вандерфорда – Райлі (Vanderford – Riley well-being schedule) – показник рівня життя, що враховує, зокрема, такі величини: робочі години на тиждень, цінність власного майна фізичних осіб, відношення чисельності власників майна до чисельності невластників, відношення чисельності працюючих на себе до чисельності всіх працевлаштованих, відсоток людей, здатних задовольнити свої первинні потреби.

6. Індекс якості життя за версією Economist Intelligence Unit (The Economist Intelligence Unit's quality-of-life index). Цей показник поєднує в собі як об'єктивні дані, одержувані від статистичних агентств, так і результати опитувань населення. Індекс якості життя розраховується на основі таких факторів: ВВП на душу населення, очікувана тривалість життя новонароджених, рейтинги політичної стабільності й безпеки, кількість розлучень на тисячу осіб, активність спільнот (релігійних, торговельних та інших), клімат, безробіття, індекси політичної й громадянської свободи, співвідношення доходів чоловіків і жінок.

7. Валове національне щастя (Gross National Happiness). Це поняття запропонував четвертий король Бутану Джигме Сингье Вангчук в 1972 році; зміст цього поняття полягає в розвитку такої економіки, яка відповідала б унікальній бутанській культурі, заснованій на буддійських духовних цінностях.

Міжнародний дослідницький центр «Gallup International» опублікував результати щорічного глобального опитування жителів різних країн про те, наскільки щасливими вони себе відчують. Опитування проводилося в кінці 2014 року в рамках щорічного всесвітнього дослідження «Кінець року», всього було опитано 70 тисяч осіб із 65 країн світу. Результати глобального опитування показали, що загальносвітовий індекс щастя за минулий рік виріс на 16 %, оскільки 70 % респондентів у світі назвали себе щасливими, а нещасливими – 6 %. У стані байдужості перебуває чверть жителів планети – 23 %. Якщо розглядати індекс щастя в світі по макрорегіонах, то в 2014 році відбулася зміна лідируючих позицій: на перше місце за рівнем щастя вийшла Африка та Азія. Роком раніше лідирували Північна Америка і Південна Америка, хоча в цілому показник щастя на американських континентах виріс на 3 % – до 57 % в цілому. Проте, жителі Південної Америки відчують себе значно щасливішими – індекс щастя в Південній Америці становить 72 %, тоді як в Північній Америці настрої набагато гірші – 42 %. У загальному рейтингу країн за індексом щастя в п'ятірку лідерів увійшли Фіджі (91 %), Колумбія (86 %), Саудівська Аравія (86 %), Азербайджан (85 %), Індія (81 %). Серед країн, що мають показник індексу щастя вище загальносвітового, можна виділити Аргентину (80 %), Фінляндію (79 %), В'єтнам (77 %), Індонезію (77 %), Філіппіни (76 %). В самому кінці списку опинилися такі країни, як Болгарія (16 %), Греція (1 %), Ірак (0 %). Слід зазначити, що в 2014 році не було виявлено країн з від'ємним показником індексу щастя, хоча роком раніше таких країн було чотири – Румунія, Франція, Палестина і Туніс. Поряд з цим, досить суттєві відбулися зміни річних показників деяких країн. Так, у Польщі індекс щастя з 2013 року виріс на 18 % (з 39 % до 57 %). Стрімке зростання відбулося в Азербайджані – на 44 % (з 41 % до 85 %). На 28 % зріс індекс щастя в Китаї (з 43 % до 69 %), на 24 % – у Франції (з 8 % до 32 %).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, країни з однаковим рівнем ВВП на душу населення можуть мати різний рівень суспільного добробуту, оскільки він характеризується, окрім ВВП у розрахунку на одну особу, ще тривалістю життя, рівнем освіти, збалансованістю харчування, рівнем законослухняності тощо. Ці показники значною мірою залежать не тільки від обсягу ВВП, а й від ступеня диференціації доходів у суспільстві, соціальної політики держави, рівня відкритості та конкурентоспроможності національної економіки. В сучасних умовах поряд з показниками системи національних рахунків слід використовувати нові макроекономічні показники, зокрема індекс людського розвитку, індекс економічної свободи, рівень глобалізації, для точного й об'єктивного відображення економічних процесів. Концепція людського розвитку створювалася ПРООН саме для сприяння соціально-економічному розвитку на міжнародному рівні. Варто зауважити, що методологія розрахунку індексу людського розвитку ПРООН ґрунтується на мінімальному наборі показників, для обчислення яких можна зібрати достовірні порівняльні дані практично в усіх країнах світу. Нові макроекономічні показники покликані кількісно відобразити ключові виміри економічного розвитку, аналіз цих показників дасть змогу визначити першочергові потреби суспільства, виділити основні групи країн, на досвід яких слід орієнтуватися при прийнятті управлінських рішень на національному, міжнародному та глобальному рівнях.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Базилевич В.Д. Макроекономіка: підручник / Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О.; ред. В.Д. Базилевич. – К.: Знання, 2007. – 703 с.

2. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / З. Бауман; пер. з англ. І. Андрущенко. – К.: Києво-Могилянська академія, 2008. – 109 с. – (Актуальні світові дискусії).
3. Грішнова О.А. Людський розвиток: навчальний посібник / О.А. Грішнова. – К.: КНЕУ, 2006. – 308 с.
4. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навчальний посібник / [А.О. Задоя, В.В. Білоцерківець, О.О. Завгородня та ін.]; ред. А.О. Задоя. – К.: Знання, 2007. – 332 с.
5. Инглхарт Р. Модернизация, культурные изменения и демократия: Последовательность человеческого развития / Р. Инглхарт, К. Вельцель. – М.: Новое издательство, 2011. – 464 с.
6. Демографічні чинники бідності: монографія / Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, Державний комітет статистики України, Український центр соціальних реформ, Фонд народонаселення ООН; ред. Е.М. Лібанова. – К.: [б.в.], 2009. – 184 с.
7. Людський розвиток в Україні: інноваційний вимір: колективна монографія / НАН України, Інститут демографії та соціальних досліджень, Програма розвитку ООН в Україні; ред. Е.М. Лібанова. – К.: [б.в.], 2008. – 316 с.
8. Глобалізація світового господарства: геопросторовий вимір: монографія / [О.О. Любівцева, В.К. Бабарицька, Б.П. Яценко та ін.]. – К.: Київський університет, 2010. – 160 с.
9. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу; пер. с англ. Т. Гутман, Н. Мухинана. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 351 с.
10. Романчиков В.І. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.І. Романчиков, І.О. Романенко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 256 с.
11. Сен А. Развитие как свобода / А. Сен; пер. с англ. Е. Полецкой. – М.: Новое издательство, 2004. – 432 с.
12. Управління соціальним розвитком: історія, теорія, методологія: монографія / [С.М. Сербогін, А.В. Решетніченко, Ю.П. Сурмін та ін.]. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2005. – 228 с.
13. Сиденко В.Р. Глобализация – европейская интеграция – экономическое развитие: украинская модель: в 2 т. / В.Р. Сиденко. – К.: Ин-т экономики и прогнозирования НАН Украины, 2008–2011. – Т. 2: Европейская интеграция и экономическое развитие. – К., 2011. – 448 с.
14. Томчук Н.В. Система соціально-економічного забезпечення людського розвитку в умовах трансформаційної економіки: дис. ... кандидата екон. наук: 08.00.01 / Томчук Наталія Володимирівна. – К., 2009. – 213 с.
15. Економічна глобалізація: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, І.В. Бураковський та ін.]; за ред. А.С. Філіпенка. – К.: Київський університет, 2009. – 543 с.
16. Human Development Report 2014. Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf/>.
17. Human Development Report 2013. The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.hdr.undp.org/sites/default/files/reports/14/hdr2013_en_complete.pdf/.

REFERENCES

1. Bazylevych V.D., Bazylevych K.S., Balastryk L.O., editor Bazylevych V.D. Makroekonomika [Macroeconomics]: textbook. Kyiv: Znannia Publ., 2007. 703 p. (Ukr)
2. Bauman Z. Hlobalizatsiia. Naslidky dlia liudyny i suspilstva [Globalization. The consequences for the individual and society], translated from English Andrushchenko I. Kyiv: Kyievo-Mohylianska akademiia Publ., 2008. 109 p. (Aktualni svitovi dyskusii). (Ukr)
3. Hrishnova O.A. Liudskyi rozvytok [Human development]: study guide. Kyiv: KNEU Publ., 2006. 308 p. (Ukr)
4. Zadoia A.O., Bilotserkivets V.V., Zavorodnia O.O. and others, editor Zadoia A.O. Mizhnarodni stratehii ekonomichnoho rozvytku [The international economic development strategies]: study guide. Kyiv: Znannia Publ., 2007. 332 p. (Ukr)
5. Inghart R., Veltsel K. Modernizatsiya, kulturnye izmeneniya i demokratiya: Posledovatel'nost chelovecheskogo razvitiya [Modernization, cultural change and democracy: The sequence of human development]. Moscow: Novoe izdatel'stvo Publ., 2011. 464 p. (Rus)

6. Editor Libanova E.M. Demografichni chynnyky bidnosti [Demographic factors of poverty]: monograph, Instytut demografii ta sotsialnykh doslidzhen NAN Ukrainy, Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy, Ukrainyskyi tsentr sotsialnykh reform, Fond narodonaselennia OON. Kyiv: [b.v.] Publ., 2009. 184 p. (Ukr)
7. Editor Libanova E.M. Liudskyi rozvytok v Ukraini: innovatsiinyi vymir [Human development in Ukraine: an innovative measurement]: collective monograph, NAN Ukrainy, Instytut demografii ta sotsialnykh doslidzhen, Prohrama rozvytku OON v Ukraini. Kyiv: [b.v.] Publ., 2008. 316 p. (Ukr)
8. Liubivtseva O.O., Babarytska V.K., Yatsenko B.P. and others. Hlobalizatsiia svitovoho hospodarstva: heoprostorovy vymir [The globalization of the world economy: a geospatial measurement]: monograph. Kyiv: Kyivskyi universytet Publ., 2010. 160 p. (Ukr)
9. Maslou A. Motivatsiya i lichnost [Motivation and personality], translated from English Gutman T., Muhinan N. 3rd ed. Saint Petersburg: Piter Publ., 2003. 351 p. (Rus)
10. Romanchykov V.I., Romanenko I.O. Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny [International economic relations] : study guide for students in higher education. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury Publ., 2008. 256 p. (Ukr)
11. Sen A. Razvitie kak svoboda [Development as freedom], translated from English Poletskaya E. Moscow: Novoe izdatelstvo Publ., 2004. 432 p. (Rus)
12. Serohin S.M., Reshetnichenko A.V., Surmin Yu.P. and others. Upravlinnia sotsialnym rozvytkom: istoriia, teoriia, metodolohiia [Management by social development: history, theory, methodology]: monograph. Dnipropetrovsk: DRIDU NADU Publ., 2005. 228 p. (Ukr)
13. Sidenko V.R. Globalizatsiya – evropeyskaya integratsiya – ekonomicheskoe razvitie: ukrainskaya model [Globalization – European integration – economic development: Ukrainian model]: in 2 volumes, Kiev: In-t ekonomiki i prognozirovaniya NAN Ukrainy Publ., 2008–2011. Volume 2: The European integration and economic development. Kiev, 2011. 448 p. (Rus)
14. Tomchuk N.V. Systema sotsialno-ekonomichnoho zabezpechennia liudskoho rozvytku v umovakh transformatsiinoi ekonomiky [The system of social and economic support of human development in conditions of transformation economy. Candidate Diss.]. Kyiv, 2009. 213 p. (Ukr)
15. Filipenko A.S., Budkin V.S., Burakovskiy I.V. and others, under the editorship of Filipenko A.S. Ekonomichna hlobalizatsiia [Economic globalization]: textbook for students in higher education. Kyiv: Kyivskyi universytet Publ., 2009. 543 p. (Ukr)
16. Human Development Report 2014. Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience [Electronic resource]. Retrieved from:
<http://www.hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf/>.
17. Human Development Report 2013. The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World [Electronic resource]. Retrieved from:
http://www.hdr.undp.org/sites/default/files/reports/14/hdr2013_en_complete.pdf/.

РЕФЕРАТ

Козак Л.С. Формування сучасного концептуального підходу до визначення сутності нових макроекономічних показників / Л.С. Козак, Ю.О. Уласенко, О.В. Федорук // Економіка та управління на транспорті. – К.: НТУ, 2015. – Вип. 1.

В статті досліджено теоретико-методичні основи формування сучасного концептуального підходу до визначення сутності нових макроекономічних показників; з'ясовано значення нових макроекономічних показників, зокрема індексу людського розвитку, рівня глобалізації, індексу економічної свободи, в умовах поширення процесів глобалізації світового господарства; визначено роль стратегічних інструментів концепції людського розвитку в регулюванні світових економічних процесів.

Об'єкт дослідження – процес гарантування економічної безпеки міжнародного співробітництва.

Мета дослідження – удосконалення механізму формування сучасного концептуального підходу до визначення сутності нових макроекономічних показників в умовах посилення інтеграційних та глобалізаційних процесів.

Методи дослідження – абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція, системний підхід.

У сучасних умовах розвитку глобальної економічної системи широко використовуються нові макроекономічні показники, зокрема індекс людського розвитку, індекс економічної свободи, рівень глобалізації, призначені для відображення нових ціннісних характеристик економічного буття. Концепція розвитку людського потенціалу є одним з найбільш відомих інтелектуальних продуктів, розроблених експертами Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй. Країни з однаковим рівнем ВВП на душу населення можуть мати різний рівень суспільного добробуту, оскільки він характеризується, окрім ВВП у розрахунку на одну особу, ще тривалістю життя, рівнем освіти, збалансованістю харчування, рівнем законотриманості тощо. Ці показники значною мірою залежать не тільки від обсягу ВВП, а й від ступеня диференціації доходів у суспільстві, соціальної політики держави, рівня відкритості та конкурентоспроможності національної економіки. Сьогодні поряд з показниками системи національних рахунків слід використовувати нові макроекономічні показники для точного й об'єктивного відображення економічних процесів.

Концепція людського розвитку створювалася ПРООН саме для сприяння соціально-економічному розвитку на міжнародному рівні. Варто зауважити, що методологія розрахунку індексу людського розвитку ПРООН ґрунтується на мінімальному наборі показників, для обчислення яких можна зібрати достовірні порівняльні дані практично в усіх країнах світу. Нові макроекономічні показники покликані кількісно відобразити ключові виміри економічного розвитку, аналіз цих показників дасть змогу визначити першочергові потреби суспільства, виділити основні групи країн, на досвід яких слід орієнтуватися при прийнятті управлінських рішень на національному, міжнародному та глобальному рівнях.

Прогнозні припущення щодо розвитку об'єкта дослідження – удосконалення механізму гарантування економічної безпеки міжнародного співробітництва.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: НОВІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ, ІНДЕКС ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ, ІНДЕКС ОЧІКУВАНОЇ ТРИВАЛОСТІ ЖИТТЯ, ІНДЕКС РІВНЯ ОСВІТИ, ІНДЕКС РІВНЯ ЖИТТЯ, ІНДЕКС ЕКОНОМІЧНОЇ СВОБОДИ, РІВЕНЬ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ, ІНДЕКС ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ, ІНДЕКС БАГАТОВИМІРНОЇ БІДНОСТІ, ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ.

ABSTRACT

Kozak L.S., Ulasenko Iu.A., Fedoruk O.V. Formation of the modern conceptual approach to definition of essence of new macroeconomic indicators. Economics and management on transport. – Kyiv. National Transport University. 2015. – Vol. 1.

The article explores theoretical and methodical bases of formation of the modern conceptual approach to definition of essence of new macroeconomic indicators; explains the significance of new macroeconomic indicators, in particular Human Development Index, Index of Globalization, Index of Economic Freedom, in propagation conditions of globalization processes of the world economy; defines the role of strategic tools of human development concept in regulation of world economic processes.

Object of the research – the process of ensuring economic security of international cooperation.

Purpose of the study – improvement of the mechanism of formation of the modern conceptual approach to definition of essence of new macroeconomic indicators under conditions of amplification of integration and globalization processes.

Methods of research – method of abstracting, analysis and synthesis, induction and deduction, system approach.

Under present-day conditions of the global economic system are used widely new macroeconomic indicators, in particular Human Development Index, Index of Globalization, Index of Economic Freedom, designed to mapping new value characteristics of economic life. The concept of human potential development is one of the most famous of intellectual products developed by experts of the United Nations Development Programme. The countries with the same level of GDP per capita may have different level of public welfare, because it is characterized, except GDP counting on one person, yet life expectancy, level of education, balanced nutrition, level of compliance with the law etc. These indicators are largely dependent not only on the volume of GDP, but also on the degree of differentiation of incomes in society, state social policy, level of openness and competitiveness of the national economy. Today, along with indicators of

system of national accounts should use new macroeconomic indicators for accurate and objective reflection of economic processes.

UNDP was created the concept of human development exactly to promote social and economic development at the international level. It is worth noting that the methodology of calculation of Human Development Index of UNDP is based on a minimum set of indicators, for their calculation can be collected reliable comparative data in virtually all countries of the world. New macroeconomic indicators are designed to quantitatively reflect key measurements of economic development, analysis of these indicators will allow to define priority needs of society, to identify the main groups of countries, on the experience of which should be guided in making managerial decisions at the national, international and global levels.

Forecast assumptions about the object of study – improvement of the mechanism of ensuring economic security of international cooperation.

KEYWORDS: NEW MACROECONOMIC INDICATORS, HUMAN DEVELOPMENT INDEX, LIFE EXPECTANCY INDEX, EDUCATION INDEX, GROSS NATIONAL INCOME INDEX, INDEX OF ECONOMIC FREEDOM, INDEX OF GLOBALIZATION, GENDER INEQUALITY INDEX, MULTIDIMENSIONAL POVERTY INDEX, UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME.

РЕФЕРАТ

Козак Л.С. Формирование современного концептуального подхода к определению сущности новых макроэкономических показателей / Л.С. Козак, Ю.А. Уласенко, О.В. Федорук // Экономика и управление на транспорте. – К.: НТУ, 2015. – Вып. 1.

В статье исследованы теоретико-методические основы формирования современного концептуального подхода к определению сущности новых макроэкономических показателей; выяснено значение новых макроэкономических показателей, в частности индекса человеческого развития, уровня глобализации, индекса экономической свободы, в условиях распространения процессов глобализации мирового хозяйства; определена роль стратегических инструментов концепции человеческого развития в регулировании мировых экономических процессов.

Объект исследования – процесс обеспечения экономической безопасности международного сотрудничества.

Цель исследования – усовершенствование механизма формирования современного концептуального подхода к определению сущности новых макроэкономических показателей в условиях усиления интеграционных и глобализационных процессов.

Методы исследования – абстрагирование, анализ и синтез, индукция и дедукция, системный подход.

В современных условиях развития глобальной экономической системы широко используются новые макроэкономические показатели, в частности индекс человеческого развития, индекс экономической свободы, уровень глобализации, предназначены для отображения новых ценностных характеристик экономического бытия. Концепция развития человеческого потенциала является одним из наиболее известных интеллектуальных продуктов, разработанных экспертами Программы развития Организации Объединенных Наций. Страны с одинаковым уровнем ВВП на душу населения могут иметь разный уровень общественного благосостояния, поскольку он характеризуется, кроме ВВП в расчете на одного человека, еще продолжительностью жизни, уровнем образования, сбалансированностью питания, уровнем законопослушности и т. п. Эти показатели в значительной степени зависят не только от объема ВВП, но и от степени дифференциации доходов в обществе, социальной политики государства, уровня открытости и конкурентоспособности национальной экономики. Сегодня наряду с показателями системы национальных счетов следует использовать новые макроэкономические показатели для точного и объективного отражения экономических процессов.

Концепция человеческого развития создавалась ПРООН именно для содействия социально-экономическому развитию на международном уровне. Стоит отметить, что методология расчета индекса человеческого развития ПРООН основывается на минимальном наборе показателей, для вычисления которых можно собрать достоверные сравнительные данные практически во всех странах мира. Новые макроэкономические показатели призваны количественно отразить ключевые измерения экономического развития, анализ этих показателей позволит определить первоочередные

потребности общества, выделить основные группы стран, на опыт которых следует ориентироваться при принятии управленческих решений на национальном, международном и глобальном уровнях.

Прогнозные предположения о развитии объекта исследования – усовершенствование механизма обеспечения экономической безопасности международного сотрудничества.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: НОВЫЕ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ, ИНДЕКС ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ, ИНДЕКС ОЖИДАЕМОЙ ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТИ ЖИЗНИ, ИНДЕКС УРОВНЯ ОБРАЗОВАНИЯ, ИНДЕКС УРОВНЯ ЖИЗНИ, ИНДЕКС ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СВОБОДЫ, УРОВЕНЬ ГЛОБАЛИЗАЦИИ, ИНДЕКС ГЕНДЕРНОГО НЕРАВЕНСТВА, ИНДЕКС МНОГОМЕРНОЙ БЕДНОСТИ, ПРОГРАММА РАЗВИТИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ОБЪЕДИНЕННЫХ НАЦИЙ.

АВТОРИ:

Козак Людмила Степанівна, кандидат економічних наук, професор, Національний транспортний університет, завідувач кафедри «Економіка», e-mail: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, тел. +380442803016, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1, к. 314.

Уласенко Юлія Олександрівна, кандидат економічних наук, АТ «Українська автомобільна корпорація», заступник начальника департаменту контролінгу, e-mail: y.ulassenko@ukravto.ua, тел. +380442016244, Україна, 01004, м. Київ, вул. Червоноармійська, 15\2.

Федорук Олеся Володимирівна, кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, старший викладач кафедри «Економіка», e-mail: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, тел. +380442803016, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1, к. 314.

AUTHOR:

Kozak Liudmyla S., Ph.D., professor, National Transport University, head, department of Economics, e-mail: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, tel. +380442803016, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str., 1, of. 314.

Ulasenko Iuliia A., Ph.D., PJSC «Ukrainian automobile corporation», deputy director of controlling department, e-mail: y.ulassenko@ukravto.ua, tel; +380442016244, Ukraine, 01004, Kyiv, Chervonoarmijska str., 15\2.

Fedoruk Olesia V., Ph.D., National Transport University, senior lecturer, department of Economics, e-mail: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, tel. +380442803016, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str., 1, of. 314.

АВТОРЫ:

Козак Людмила Степановна, кандидат экономических наук, профессор, Национальный транспортный университет, заведующий кафедрой «Экономика», e-mail: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, тел. +380442803016, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова, 1, к. 314.

Уласенко Юлия Александровна, кандидат экономических наук, АО «Украинская автомобильная корпорация», заместитель начальника департамента контроллинга, e-mail: y.ulassenko@ukravto.ua, тел. +380442016244, Украина, 01004, г. Киев, ул. Красноармейская, 15\2.

Федорук Олеся Владимировна, кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, старший преподаватель кафедры «Экономика», e-mail: kaf-ekonomika_ntu@bigmir.net, тел. +380442803016, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова, 1, к. 314.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Бондаренко Є.В., доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, професор кафедри «Економіка», Київ, Україна.

Попова В.В., доктор економічних наук, професор, Національна академія статистики, обліку та аудиту, завідувач кафедри «Економіка підприємств», Київ, Україна.

REVIEWER:

Bondarenko Ye.V., Ph.D., Economics (Dr.), professor, National Transport University, professor, department of Economics, Kyiv, Ukraine.

Popova V.V., Ph.D., Economics (Dr.), professor, National Academy of Statistics, Accounting and Auditing, head, department of Economics of Enterprises, Kyiv, Ukraine.